

Інститут
обдарованої дитини

НАПН України

СИЛАБУС
навчальної дисципліни
«КОНСУЛЬТАТИВНА РОБОТА З ОБДАРОВАНИМИ
ДІТЬМИ, ЇХ БАТЬКАМИ ТА ПЕДАГОГАМИ»

Рівень вищої освіти	третій (освітньо-науковий)
Спеціальність	011 «Освітні, педагогічні науки»
Спеціалізація / освітньо-наукова програма	«Освіта та розвиток обдарованої особистості»
Компонент освітньо-наукової програми	навчальна дисципліна за вибором аспіранта
Курс/Семестр	2 курс, 4 семестр
Обсяг дисципліни, кредити ЄКТС/загальна кількість годин	3 ЄКТС /90 год.
Вид занять	Лекційні, семінарські
Мова викладання	українська
Форми поточного та підсумкового контролю	Тематичне тестування, оформлення презентації, написання реферату, підготовка есе, залік
Викладач	Садова Мирослава Анатоліївна, доктор психологічних наук, професор, головний науковий співробітник відділу інтелектуального розвитку обдарованої особистості. E-mail: Sadova83@uke.net
Консультації	Здійснюються за запитом здобувачів
Анотація дисципліни	Дисципліна «Консультативна робота з обдарованими дітьми, їх батьками та педагогами» є вибірковою в структурі базової педагогічної освіти і поряд з іншими курсами закладає основи професійної підготовки здобувачів освіти ОП «Освіта та розвиток обдарованої особистості». Робочою програмою дисципліни «Консультативна робота з обдарованими дітьми, їх батьками та педагогами» передбачається ознайомлення аспірантів з основними теоретичними уявленнями про консультування з обдарованими дітьми, їх батьками та педагогами, а також, оволодіння понятійним і термінологічним апаратом дисципліни; формуванням уявлень про обдаровану дитину, її сім'ю та педагогів як об'єктів консультації, адекватних науковим психолого-педагогічним знанням; знайомство з професійними вимогами, що висуваються консультанту; вивченням основних методів, прийомів і технік психолого-педагогічного консультування з обдарованими дітьми, їх батьками та педагогами; вивченням форм і видів цілеспрямованого впливу в психолого-педагогічному консультуванні з обдарованими дітьми різних вікових категорій, їх батьками та педагогами; ознайомленням з методами і навичками ведення консультативної бесіди з обдарованими дітьми, їх сім'ями та вчителями; розвитком і поглибленням навичок рефлексивного аналізу (в т.ч. консультативної бесіди).

<p>Мета викладання дисципліни</p>	<p>Полягає у створенні умов для засвоєння аспірантами цілісної системи знань на основі наукового підходу до практики консультування з обдарованими дітьми; в ознайомленні з основними параметрами процесу консультування батьків обдарованих дітей, педагогів: умовами, структурою, динамікою, чинниками, що впливають на характер протікання консультативного процесу, ефектами і результатами; у придбанні базових умінь і навичок, необхідних консультантові в практичній діяльності з обдарованими дітьми, їх батьками та педагогами; у формуванні та розвитку професійно та особистісно-важливих якостей майбутніх фахівців.</p>
<p>Програмні компетентності</p>	<p>Інтегральна компетентність (ІК): ІК-1. Здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми у галузі освітніх, педагогічних наук та/або дослідницько-інноваційної діяльності, застосовувати методологію наукової та педагогічної діяльності, а також проводити власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.</p> <p>Загальні (ЗК): ЗК-3. Здатність до формування, абстрактного мислення, критичного аналізу та синтезу, оцінки сучасних наукових досягнень, генерування нових ідей / креативності при вирішенні дослідницьких і практичних завдань. ЗК-5. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми науково-педагогічного характеру.</p> <p>Спеціальні (СК): СК-1. Здатність здобувати глибинні знання у галузі обдарованості / обдарованості особистості. СК-2. Здатність дотримуватись етики досліджень / принципів, вимог щодо академічної доброчесності в наукових дослідженнях та науково-педагогічній діяльності. СК-10. Здатність оволодівати професійними вміннями в роботі з обдарованими дітьми різних вікових категорій, надавати ефективні психолого-педагогічні послуги і толерантно ставитися до колег та обдарованих учасників освітнього процесу.</p>
<p>Програмні результати навчання</p>	<p>ПРН 1. Вміти демонструвати системний науковий світогляд; володіти сучасними теоріями і концепціями в області педагогіки обдарованості та психології обдарованої особистості, професійною етикою; демонструвати загальний культурний кругозір; нести відповідальність за особистий професійний розвиток.</p> <p>ПРН-4. Вміти здійснювати систематичний огляд, системний аналіз, креативний дослідницький синтез нових знань та складних ідей, їх критичне осмислення й усвідомлення для проведення педагогічних досліджень; вміти розробляти та реалізовувати проекти, включаючи власні дослідження, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання і професійну практику та розв'язати значущі педагогічні проблеми; вміти приймати стратегічні рішення; оцінювати ризики; виявляти лідерство та повну автономність і відповідальність під час їх реалізації.</p> <p>ПРН-8. Вміти застосовувати глибинні знання у галузі обдарованості / обдарованості особистості, за якою здобувач вищої освіти проводить дослідження; засвоювати основні концепції в практичній педагогічній діяльності, вирішувати теоретичні і практичні проблеми; оволодіти термінологією з досліджуваного наукового напрямку.</p> <p>ПРН-9. Знати принципи планування наукових досліджень та вимоги академічної доброчесності в освітній галузі; дотримуватись етичних норм, доброчесності та авторського права в проведенні наукових досліджень щодо обдарованості, презентації їх результатів в організації освітньої і професійно-педагогічної діяльності.</p>

	ПРН-14. Вміти керуватися у викладацькій діяльності принципами взаємодії з учасниками освітнього процесу; вміти вибудовувати освітній процес та взаємодію з обдарованими здобувачами освіти з урахуванням закономірностей їхнього психічного розвитку й зони найближчого розвитку; застосовувати сучасні та нові інтерактивні методи і форми навчання; аналізувати результати процесу їх використання в академічних групах; розробляти і рецензувати методичні рекомендації та навчальні посібники; вміти формувати освітнє середовище та використовувати професійні надбання в реалізації завдань інноваційної освітньої політики в області обдарованості.						
Структура навчальної дисципліни за вибором	Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
		Денна форма					
		Усього	у тому числі				
			Л	Пр. (сем)	Інд	Срс	
	1	2	3	5	6	7	
	Змістовий модуль 1. Особливості консультування обдарованих дітей, їх батьків та педагогів						
	Тема 1. Підготовка та проведення консультативної роботи з обдарованими дітьми, їх батьками та педагогами	18	4	4		10	
	Тема 2. Консультативний контакт та його особливості з обдарованими дітьми, їх батьками та педагогами	14	2	2		10	
	Тема 3. Основні теоретичні напрямки консультативної роботи з обдарованими дітьми, їх батьками та вчителями	16	4	2		10	
	Разом за змістовим модулем 1	48	10	8		30	
	Змістовий модуль 2. Актуальні проблеми консультування обдарованих дітей, їх батьків та педагогів						
	Тема 4. Актуальні проблеми консультативної роботи обдарованих дітей	14	2	2		10	
Тема 5. Актуальні проблеми консультативної роботи батьків обдарованих дітей	14	2	2		10		
Тема 6. Актуальні проблеми консультативної роботи педагогів, які навчають обдарованих	14	2	2		10		
Разом за змістовим модулем 2	42	6	6		30		
Усього годин							
	90	16	14		60		

Зміст навчальної дисципліни за вибором

Змістовий модуль 1. Особливості консультування обдарованих дітей, їх батьків та педагогів

Тема 1. Підготовка та проведення консультативної роботи з обдарованими дітьми, їх батьками та педагогами.

Початок консультативної зустрічі. Основні етапи консультативної взаємодії з обдарованими дітьми їх батьками та педагогами. Організація консультативної бесіди. Знайомство з клієнтом (обдарованою дитиною, її сім'єю) і початок бесіди. Розпитування клієнтів, формулювання й перевірка консультативних гіпотез. Корекційний вплив. Завершення бесіди. Рефлексивне спілкування з обдарованими дітьми, їх батьками та педагогами. Лаконізм і точність висловлювань консультанта. Техніки консультативної взаємодії: обдарована дитина – батьки, обдарована дитина – вчитель. Засоби психологічної підтримки. Аналіз емоційних переживань. Визволення почуттів та емоцій. Налаштування на «хвилю» клієнта. Активне слухання та його прийоми: виявлення і уточнення проблеми, перефразування думок і почуттів, резюмування. Виявлення прихованих думок і почуттів у обдарованих дітей, їх батьків та педагогів. Техніка альтернативних переживань. Техніка уточнення «глибини переживань». Техніка парадоксальних питань. Перехід в нову площину фокусування інформації. Прийом психологічної інтерпретації та умови його застосування. Визначення теми обговорення з обдарованою дитиною, її батьками та педагогами. Тактика поступових змін. Психологічні оцінки як системні та стандартизовані процедури спостереження за поведінкою клієнта (обдарованої дитини). Діагностика у практиці психологічного консультування обдарованих дітей. Процедури і техніки консультування. Типові помилки та способи їх усунення у консультативній взаємодії з обдарованими дітьми, їх батьками та педагогами.

Тема 2. Консультативний контакт та його особливості з обдарованими дітьми, їх батьками та педагогами.

Визначення консультативного контакту та його параметрів: емоційність, інтенсивність, динамічність, конфіденційність, надання підтримки. Поняття про терапевтичний клімат та його складові: організація консультативної зустрічі з обдарованими дітьми їх батьками та педагогами, структурування консультативного простору, структурування часу консультування. Емоційно значимі компоненти терапевтичного клімату: створення атмосфери взаємної довіри, відкритість та емпатія у консультативній взаємодії, безумовна повага до клієнтів. Вимоги до якості консультативного контакту. Навички підтримки консультативного контакту: невербальне спілкування (невербальна поведінка й структурування часу, невербальне спілкування засобами голосу, невербальне спілкування й структурування оточення), вербальне спілкування, слухання клієнтів. Правила організації консультативного контакту з обдарованою дитиною, її батьками та вчителями. Схема побудови консультативного контакту з обдарованою дитиною, її батьками та педагогами.

Тема 3. Основні теоретичні напрямки консультативної роботи з обдарованими дітьми, їх батьками та вчителями

Карта психотерапевтичного світу. Взаємовідношення різних теоретичних шкіл і практичних напрямів в психотерапії і консультуванні обдарованих дітей, їх батьків та вчителів. Психоаналіз. Застосування психоаналітичного напрямку в консультативній роботі з обдарованими дітьми, їх батьками та педагогами. Виникнення психоаналізу. Основні ідеї, поняття і методи, що використовуються в психоаналізі. Сучасний стан психоаналітичного напрямку. Гуманістичний і поведінковий напрямки. Застосування гуманістичного та поведінкового напрямку в консультативній роботі з обдарованими дітьми, їх батьками та педагогами. Виникнення поведінкової терапії в консультуванні з

обдарованими дітьми та їх сім'ями. Основні ідеї, поняття і методи, вживані в поведінковому консультуванні. Виникнення гуманістичного напрямку в практичній психології: "третя сила". Основні ідеї, поняття і методи гуманістичної психології. Сучасний стан напрямів. Традиції і перспективи у вітчизняному психологічному консультуванні з обдарованими дітьми різних вікових категорій. Застосування клієнт-центрованої терапії в роботі з обдарованими дітьми, їх батьками та вчителями.

Змістовий модуль 2. Актуальні проблеми консультування обдарованих дітей, їх батьків та педагогів

Тема 4. Актуальні проблеми консультативної роботи обдарованих дітей.

Особливості консультування: обдарованих дітей різних вікових категорій. Дитяча психологія - основа консультування обдарованих дітей. Проблематика нормального дитинства обдарованих. Психологічні труднощі обдарованого дошкільника, молодшого школяра, підлітка, юнака. Комплексне психологічне обстеження обдарованої дитини: етапи, правила, тести і клінічні методи, історія розвитку дитини. Особливості індивідуального і сімейного консультування з обдарованими дітьми. Основні методи індивідуального і сімейного консультування з обдарованими дітьми. Деякі спеціальні проблеми психологічного консультування з обдарованими. Особливості роботи з невмотивованими обдарованими клієнтами. Консультування щодо залежностей в обдарованих дітей. Обдаровані клієнти з депресією і суїцидальними намірами. Особливості консультування соціально й педагогічно занедбаних обдарованих дітей. Кризове консультування обдарованих дітей. Особливості короткострокового консультування обдарованих.

Тема 5. Актуальні проблеми консультативної роботи батьків обдарованих дітей.

Консультативна робота з батьками, під час адаптації обдарованої дитини до шкільного навчання. Консультативна допомога батькам обдарованих дітей в налагодженні постійних психолого-педагогічних взаємин з педагогами. Надання рекомендації щодо підвищення компетентності батьків щодо виховання обдарованих дітей. З'ясування причин психологічних проблем, які виникають у родинному спілкуванні з обдарованими дітьми та шляхів їх цивілізованого розв'язання. Консультативна допомога батькам під час розв'язання конфліктних ситуацій, що виникають у сім'ї з обдарованими дітьми. Консультативна допомога батькам у процесі вибору для обдарованої дитини студій, школи, ЗВО. Консультативна робота з батьками обдарованих дітей щодо професійного самовизначення.

Тема 6. Актуальні проблеми консультативної роботи педагогів, які навчають обдарованих.

Консультативна робота вчителів, які навчають дітей з різними видами обдарованості. Надання рекомендацій педагогам щодо навчальної та виховної роботи з обдарованими дітьми. Консультативна робота педагогів, які навчають обдарованих дітей з інклюзивними проявами, девіантною поведінкою, аддиктивною поведінкою та ін. Консультування педагогів щодо виявлення обдарованості у дітей різних вікових категорій. Консультативна робота учителів, які навчають обдарованих дітей в різних спеціалізованих освітніх закладах. Методичне забезпечення консультативної практики з обдарованими дітьми.

<p>Контроль і оцінювання результатів навчання</p>	<p>Принципи, критерії, процедура та шкала оцінювання <i>Основними принципами</i> оцінювання результатів опанування навчальної дисципліни за вибором є:</p> <ul style="list-style-type: none"> – об'єктивності (оцінка має відповідати істинній якості та кількості засвоєних знань, компетентностей і результатів навчання); – прозорості (максимальній ясності та відкритості процедури, критеріїв і шкал оцінювання результатів навчання); – систематичності (перевірка якості опанування навчальної дисципліни здійснюється систематично, за кожною темою); – дієвості (корекція та вдосконалення, за потреби, компетентностей і результатів навчання відповідно до вимог освітньо-наукової програми); – індивідуального підходу (об'єктивна і справедлива оцінка відповідно до зусиль, затрачених здобувачем PhD, дотриманням ним вимог академічної доброчесності та реальних результатів навчання); педагогічного оптимізму (зорієнтованість оцінювання на пошук особистісних ресурсів здобувача PhD у контексті успішного опанування навчальної дисципліни, стимулювання нових досягнень у навчальній роботі). <p><i>Основними критеріями</i>, що характеризують рівень компетентності здобувача PhD при оцінюванні результатів поточного та підсумкового контролів, є:</p> <ul style="list-style-type: none"> – повнота і вчасність виконання всіх видів навчальної роботи, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни; – глибина і характер знань навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни, що міститься в основних та додаткових рекомендованих літературних джерелах; – характер відповідей на поставлені питання (чіткість, лаконічність, логічність, послідовність тощо); – вміння застосовувати теоретичні положення в практиці професійної діяльності під час розв'язання індивідуально-дослідницьких завдань, здійснювати аналіз ситуацій педагогічної взаємодії з метою її вдосконалення та корекції. <p>Оцінювання результатів навчання аспірантів у формі іспиту здійснюється за 100-бальною шкалою, шкалою ECTS та національною шкалою.</p> <p style="text-align: center;">Шкала оцінювання: національна та ECTS</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th style="width: 33%;">Сума балів за всі види навчальної діяльності</th> <th style="width: 17%;">Оцінка ECTS</th> <th style="width: 50%;">Оцінка за національною шкалою для заліку</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td style="text-align: center;">90-100</td> <td style="text-align: center;">A</td> <td rowspan="5" style="text-align: center; vertical-align: middle;">Зараховано</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">82-89</td> <td style="text-align: center;">B</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">74-81</td> <td style="text-align: center;">C</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">64-73</td> <td style="text-align: center;">D</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">60-63</td> <td style="text-align: center;">E</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">35-59</td> <td style="text-align: center;">FX</td> <td style="text-align: center;">не зараховано з можливістю повторного складання</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">01-34</td> <td style="text-align: center;">F</td> <td style="text-align: center;">не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни</td> </tr> </tbody> </table>	Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою для заліку	90-100	A	Зараховано	82-89	B	74-81	C	64-73	D	60-63	E	35-59	FX	не зараховано з можливістю повторного складання	01-34	F	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни
Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою для заліку																			
90-100	A	Зараховано																			
82-89	B																				
74-81	C																				
64-73	D																				
60-63	E																				
35-59	FX	не зараховано з можливістю повторного складання																			
01-34	F	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни																			
<p>Політика навчальної дисципліни за вибором</p>	<p>Політика щодо академічної доброчесності Учасники освітнього процесу у своїй академічній діяльності мають дотримуватись академічної доброчесності з усіх питань цього курсу; посилаються на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримуватись норм законодавства про авторське право і суміжні права; дотримуватись загальноприйнятих</p>																				

	<p>морально-етичних норм і правил поведінки. Порушення академічної доброчесності тягне за собою академічну відповідальність.</p> <p>Політика щодо відвідування занять Відвідування лекцій та семінарських занять з курсу є обов'язковим, воно забезпечує краще розуміння матеріалу, дає можливість простежити зв'язок між теоретичною інформацією та її прикладним аспектом, сформувати систему знань та ґрунтовно підготуватись до заліку та іспиту. За об'єктивних причин (хвороба, стажування тощо) навчання може відбуватись індивідуально (в он-лайн формі за погодженням із викладачем навчальної дисципліни).</p> <p>Політика щодо термінів виконання завдань і перескладання Відтермінування здачі завдань самостійної роботи (презентація, реферат, есе), у випадках вагової причини, може бути дозволене за умови надання необхідної документації. Відтермінування складання заліку та іспиту у випадку вагомих причин та їх документального підтвердження може бути дозволене за умови погодження у науково-організаційному відділі Інституту. Проведення навчальних занять, терміни та умови виконання навчальних завдань можуть бути адаптовані до запитів здобувачів освіти із документально підтвердженими особливими потребами. Відповідальністю здобувача освіти залишається вчасне надання таких документів.</p> <p>Політика щодо правил поведінки на заняттях Аспіранти беруть активну участь у всіх видах діяльності на заняттях, виконують навчальні завдання вчасно, відповідно до робочої навчальної програми, активно включаються і за потреби ініціюють спільну (групову роботу) під час семінарських занять. Спілкування учасників освітнього процесу відбувається на засадах партнерських стосунків, взаємодопомоги, толерантності та взаємної поваги.</p>
<p>Інформаційне забезпечення</p>	<p>Рекомендована література Основна:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Волощук І. С., Гоцуляк Ю. В., Дунець В. Б., Поліхун Н. І., Постова К. Г., Сіпко К. В., Тесленко В. В. Педагогічна підтримка обдарованих дітей схильних до дослідницької діяльності. Монографія. К. : Інститут обдарованої дитини, 2015. 197 с. – Режим доступу – https://lib.iitta.gov.ua/704962/ 2. Кунгурцева, Л. В. Психологічна допомога обдарованим дітям в умовах школиінтернату : монографія / Л. В. Кунгурцева, В. С. Бажанюк, В. В. Камишин. – К. : Інститут обдарованої дитини, 2014. – 242 с. – Режим доступу – https://lib.iitta.gov.ua/9848/ 3. Процик Л.С. Особливості реалізації механізмів психологічного захисту інтелектуально обдарованими підлітками. Дис. на здобуття наукового ступеня канд.психол.наук за спеціальністю 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія. К. : 2018, 310 с. 4. Титаренко Т. М. Психологічні практики конструювання життя в умовах постмодерної соціальності : монографія; НАПН України, Ін-т соц. та політ. психології. К. : Міленіум, 2014. 206 с. 5. Delil, J. Preventive counseling of a gifted teenager: from words to deeds. Roeper Review, 3, 21–25. 6. Hollinger, C.L., Fleming, E.S. Internal Barriers to Potential Realization: Relationships and Relationships of Gifted and Talented Adolescent Girls. The Gifted Child Quarterly, 28, 135–139. 7. Pekhovsky, M.M. Development potential. In N. Colangelo and R. T. Zaffranne (eds.), New Voices in Gifted Counseling (pp. 25–57).

Dubuque, Iowa: Kendall / Hunt. Google Scholar

8. Roth, H. J. Using the earliest memories as a method of counseling gifted and talented students who have problems with social adaptation in school. *Roeper Review*, 9, 226–229.
9. Sili, K. Gifted teenagers: potential and challenges. *NASSP Bulletin*, 69, 75–58.
10. Silverman, L.K. Development model for gifted counseling. In LK Silverman (ed.), *Counseling the Gifted and Talented* (pp. 51–78). Denver, Colorado: Love.
11. St. Clair, KL. Counseling gifted students: a historical overview. *Roeper Review*, 12 (2), 98–102.

Додаткова:

1. Роджерс К. Консультування і психотерапія. К. 2019. 309 с.
2. Шерток Л., Соссюр Р. Народження психоаналітика. К. 2016. 200 с.
3. Шостром Е. Терапевтична психологія. Основи консультування і психотерапії. К. 2018. 243 с.

Інформаційні ресурси:

1. Кузьменко. О.Л. Психологічне консультування батьків обдарованих дітей.
URL: <https://superstudent.com.ua/psihologiya/psihologchne-konsultuvannya-batkv-obdarovanih-dtej-kursova-robot.html>
2. Цюх Н.А. Зміст соціально-педагогічної роботи з обдарованими дітьми в інклюзивному просторі школи.
URL: <https://int-konf.org/ru/2017/sotsium-nauka-kultura-26-28-01-2017/1326-tsyukh-n-a-zmist-sotsialno-pedagogichnoji-roboti-z-obdarovanimi-ditmi-v-inklyuzivnomu-prostori-shkoli>
3. Юзва Марина. Психологічне консультування батьків дітей старшого дошкільного віку.
URL: <https://bdpu.org.ua/wp-content/uploads/2020/07/75.pdf>
4. Харченко С. Я., Краснова Н. П., Юрків Я. І. Соціально-педагогічне консультування.
URL: <https://dspace.lgpu.org/bitstream/123456789/513/1/10Np4.pdf>
5. Counseling with Families of Gifted Children: The School Counselor's Role Carol F. Lester and Rebecca S. Anderson.
URL: <https://www.jstor.org/stable/23901550>
6. Counseling gifted children. URL: https://www.researchgate.net/publication/342392139_Counseling_gifted_children
7. Counseling gifted and talented students.
URL: <https://nrcgt.uconn.edu/newsletters/fall022/>